

ZORGZAME BUURTEN, INTEGRALE AANPAK WOONZORGCONCEPTEN

Tijdens een bijeenkomst van het Lerend Netwerk Ouderenhuisvesting d.d. 01-10-24 hoorde ik voor het eerst over "Zorgzame Buurten". Ik werd eigenlijk meteen nieuwsgierig en enthousiast over dit project/ onderzoek, dat in opdracht van de gemeente (Amsterdamse Aanpak Volkshuisvesting) is opgezet. Enthousiast, omdat ik, (als lid van de coördinatiecommissie van

Netwerk Amsterdamse Stadsdorpen én als lid van OWA50+) het grote belang van nabuurschap onderschrijf. Moet dan altijd meteen denken aan mooie onderzoeken, die als resultaat laten zien, dat nabuurschap met informele zorg, de noodzaak van formele zorg met jaren kan uitstellen. Er mag dus wel wat geld geïnvesteerd worden in organisaties en wijken, die het "zorgzaam" zijn hoog in het vaandel hebben staan.

Inmiddels zijn er 2 fases van onderzoek en analyses achter de rug. De "kartrekkers" van het onderzoek organiseren zgn. leersessies waarvoor geïnteresseerden worden uitgenodigd. De 3de leersessie is op 16-01-25. Er werd bovendien een workshop o.l.v. Marcel Canoy (hoogleraar gezondheidseconomie en dementie VU) op het stadhuis georganiseerd op 10-12-24. Een workshop voor vrijwilligers en professionals. En naast de leersessies praten ze de leden van het Lerend Netwerk Ouderenhuisvesting altijd bij.

Naast deze Amsterdamse bijeenkomsten was ik ook bij een bijeenkomst in Rotterdam waar verteld werd over zorgzame straten en buurten in Antwerpen en Rotterdam met als titel "Zorgzame straten en buurten: het kleine helpen heeft grote effecten".

Tot zover de inleiding. Nu de inhoud:

Het doel van de opdracht aan de "kartrekkers": het ontwikkelen van een integrale aanpak op het thema nieuwe woonzorgconcepten, waarbij wonen, zorg en welzijn in nabijheid georganiseerd worden, om te zorgen dat kwetsbare groepen (weer) zelfstandig kunnen wonen en dat ouderen langer zelfstandig kunnen blijven wonen.

De werkwijze van de eerste onderzoeksfase (mei-juli 2024) is het voeren van netwerkgesprekken met alle mogelijke organisaties (professionals en vrijwilligers) en collega's. Daarnaast was er een deskresearch woonconcepten in het land en een analyse van het gemeentelijk beleid.

Ik noem een paar resultaten, die de eerste onderzoeksfase opleverden:

- Alle initiatieven onderkennen het belang van goede samenwerking met (buurt)bewoners en toch werden er bijna nooit van tevoren samenwerkingsafspraken gemaakt.
- De projecten zijn gestart vanuit een verschillende insteek. Vanuit een gebouw (zoals LangLevenThuisFlats) of vanuit de buurt (zoals Stadsdorpen).
- Er zijn verschillende doelstellingen. Soms ligt de insteek vooral op het langer zelfstandig thuis kunnen wonen van ouderen, soms op de buurt leefbaarder maken voor kwetsbaren en soms op het ontwikkelen van een passende infrastructuur voor oudere buurtbewoners.

- En er zijn verschillen in faciliteren. Subsidie van de gemeente of stadsdelen.
- Verschil in reikwijdte. Van een kleine straal rond een gebouw, tot een buurt, tot een paar wijken.
- Er worden verschillende methodieken gebruikt. De meeste gaan uit van de kracht van de mensen zelf, hun netwerk en de community.
- Er zijn knelpunten gevonden als een gebrek aan structurele financiering, gebrek aan gedeelde visie vanuit bestuurders, onduidelijkheid over financiering van ontmoetingsplekken in de buurt, onduidelijke rol van stadsdelen, enz.

Ik noem een paar uitkomsten uit werksessies:

- Woonzorgconcepten staan nu nog te veel op zichzelf.
- De geografische omvang van een buurt is niet direct duidelijk én er is niet één manier om die vast te stellen; het is maatwerk.
- Er is een verbinder nodig.
- Een ontmoetingsruimte is een belangrijk element van een woonzorgconcept en van een buurt.
- Regelen van randvoorwaarden is erg belangrijk.

Na de eerste onderzoeksfase was er de kader stellende fase (augustus-november 2024).

Het bevat een aanscherping van de eerste fase. Ook in deze fase werden er weer gesprekken gevoerd, literatuuronderzoek gedaan en vond er afstemming met de opdrachtgevers plaats.

Resultaten op een rij:

Wat een zorgzame buurt kan opleveren:

- meer betrokkenheid in de buurt
- inclusievere buurt
- grotere kans op het zo lang mogelijk in de buurt blijven wonen
- minder "eilanden" in de buurt
- leefbare en veilige buurt.
- Definitie van een zorgzame buurt:
 - In een zorgzame buurt kijken mensen naar elkaar om en wonen er prettig en veilig. Alle bewoners, ook ouderen en kwetsbare doelgroepen, voelen en hebben eigenaarschap en zeggenschap over hun zorg- en welzijn. De fysieke voorzieningen en

OWA50+ is een netwerk van woongroepen van ouderen in Amsterdam.
Voor contact: OWA50plus@gmail.com

diensten in de buurt zijn voor iedereen toegankelijk en uitnodigend zodat iedereen zo lang mogelijk in de eigen buurt kan blijven wonen.

Basisvoorwaarden zorgzame buurt:

- verbondenheid
- inclusie
- samenwerken

Elementen van een zorgzame buurt:

- Bewoners zijn het fundament; zij worden betrokken, hebben zeggenschap en een gelijkwaardige stem als andere partijen en organisaties in de buurt. Elke bewoner draagt op eigen wijze, zonder verplicht karakter, bij aan het sociale weefsel van de buurt. Elkaar kunnen ontmoeten is essentieel
- Een buurt bestaat uit voldoende en voor iedereen(ook financieel) toegankelijke woningen
- We maken bij woonomgeving onderscheid tussen de openbare ruimte en voorzieningen in de buurt. In de openbare ruimte is aandacht voor toegankelijkheid, veiligheid, vergroening en bereikbaarheid. Daarnaast is er een mix aan voorzieningen nodig. Denk aan ontmoetingsruimten, sportvoorzieningen, winkels, huisarts, apotheek, zorgvoorzieningen, enz. Ontmoetingsplekken zijn er in vele vormen zowel binnen als buiten.
- Er is ondersteuning in de buurt. Het is duidelijk welke diensten en activiteiten er zijn in de buurt en informatie hierover is voor alle buurtbewoners te vinden en te begrijpen.

Randvoorwaarden voor een zorgzame buurt:

- Je ontwikkelt met elkaar, vanuit een gelijkwaardige relatie. Het inrichten van zo'n samenwerkingsrelatie geeft duidelijkheid over rollen en verantwoordelijkheden, hoe besluitvorming plaatsvindt.
- Een zorgzame buurt wordt van binnenuit ontwikkeld en gedragen én wordt tegelijkertijd gefaciliteerd door "boven".
- Formele (zorg)partijen leren om samen op te trekken met andere organisaties en initiatieven van wie de eerste taak geen zorgtaak is.
- Zelforganisatie wordt gefaciliteerd en er wordt geïnvesteerd in gemeenschapsversterking.
- Er zijn voldoende accommodaties (publiek en commercieel) en buitenruimten waar mensen elkaar kunnen ontmoeten en samen activiteiten kunnen ontplooien.
- De "stenen" volgen het principe van de zorgzame buurt in het ontwikkelen van verschillende woonzorgconcepten die buurtgericht georganiseerd zijn en tot doel hebben de bescherming en verbinding van de kwetsbare groepen te vergroten.

OWA50+ is een netwerk van woongroepen van ouderen in Amsterdam.
Voor contact: OWA50plus@gmail.com

- Zorg voor één subsidie/budget. Denk daarbij aan een "ontschot" buurtbudget met veel ruimte, waarover het samenwerkingsnetwerk zeggenschap heeft.
- Onderzoek met elkaar, op stedelijk/stadsdeelniveau, welke andere vormen van financiering, aanbesteding mogelijk zijn, die aansluiten bij het concept zorgzame buurten.

Werkzame principes voor de ontwikkeling van een zorgzame buurt:

- Zorg voor aanwezigheid en zichtbaarheid in de buurt.
- Een "helper" in de vorm van opbouwwerker of een opbouwwerkachtige functionaris is onmisbaar.
- Zorg voor een deskundige en medewerkers die open staan voor alle bezoekers en voor substantiële inzet van ervaringsdeskundigheid.
- Draag zorg voor bekendheid van buurtpunt en creëer wederkerigheid met de buurt en ga actief aan de slag met vooroordelen over bezoekers.
- Denk in kansen en geef ruimte voor eigen input en sturing. Leg focus op talenten en mogelijkheden van bezoekers.
- Er moet ruimte zijn voor mensen, die het liefst "onder elkaar willen zijn".
- Zorgorganisaties moeten bereid zijn een omslag te maken van "uur inzet" naar "collectieve inzet".
- Kies voor (zorg)professionals, die de visie van de zorgzame buurt onderschrijven.
- Als regie echt bij de bewoners ligt, moeten professionals daar ook de ruimte voor krijgen.
- Werk aan een goede balans tussen fysiek leefomgeving en sociale weefsel.
- Sluit aan bij stedelijke systemen, die o.a. geclusterde woonvormen versterken.
- Maak gebruik van renovatieprojecten, herontwikkeling groepswoningen, enz.

In fase 3 (november '24 – januari '25) zal de vertaalslag van bevindingen in fase 1 en 2 naar de praktijk gemaakt worden.

De vragen, die beantwoord moeten worden:

- Hoe kunnen we vanuit de basiswaarden en de elementen een zorgzame buurt ontwikkelen waarin de woonzorgconcepten een (verbindende) plek hebben?
- Hoe kunnen we de beweging naar zorgzame buurten faciliteren?

Concreet voorstel is om toe te werken naar 8 leertuinen zorgzame buurten Amsterdam. Wat kunnen we leren in deze leertuinen om de beweging naar zorgzame buurten in Amsterdam breed te faciliteren? De vragen waarop antwoord gekregen moet worden:

OWA50+ is een netwerk van woongroepen van ouderen in Amsterdam.
Voor contact: OWA50plus@gmail.com

- Hoe ontwikkel je samen met de buurt (en bestaande woonzorgconcepten), vanuit de basiswaarden in samenspraak met de vier elementen een zorgzame buurt?
- Hoe krijg je inzicht in wat nodig is om een zorgzame buurt te ontwikkelen (randvoorwaarden en hulpmiddelen)?
- Hoe zetten we schaarse middelen beter (efficiënter) in, beter verdelen, herverdelen?
- Welke knelpunten komen we tegen en hoe lossen we die op?

Deze fase wordt gebruikt om samen met stadsdelen, stad, directies en de praktijk invulling te geven aan de leertuinen.

Na afronding van deze fase komt er

- Een uitgewerkt voorstel voor de leertuinen met daarin:
 - Een stappenplan voor de ontwikkeling van zorgzame buurten
 - Duidelijkheid over welke functies nodig zijn en welk profiel daarbij hoort. We denken daarbij aan aanjagers in de praktijk, maar ook aan iemand die de ontwikkelingen stedelijk bij elkaar brengt.
 - Een uitgewerkte leeromgeving voor de zorgzame buurten waarbij we gebruik maken van wat er elders al ontwikkeld is.

Voorstel voor evaluatie van de leertuinen.

- In afstemming met stadsdelen en Weesp een keuze maken voor een variatie aan buurten.
- Inzicht in beschikbare financiële middelen en verdeling.
- Governance structuur programma zorgzame buurten.
- Uitwerking hulpmiddelen die nodig zijn voor bijvoorbeeld een samenwerkingsovereenkomst.

In fase 4 (februari – april '25) starten met leertuinen.

Een aandachtspunt in deze fase is te kijken hoe woonzorgcirkels en Lang Leven Thuis-buurten zich tot zorgzame buurten verhouden.

Marion Mulder.